

Gezonde Kinderopvang: structurele en integrale aandacht voor gezonde leefstijl in de kinderopvang

Plan voor de implementatie van Gezonde Kinderopvang 2017 tot en met 2020

Inhoudsopgave

	Pagina
Inleiding	3
Situatieschets	4
Ontwikkelingen	7
Visie, missie en uitgangspunten	8
Strategische doelen	10
Uitwerking strategische doelen naar operationele doelen	10
Strategie	15
Uitwerking van doelstellingen naar activiteiten	16
Overstijgende activiteiten	16
Activiteiten gekoppeld aan strategische doelstellingen	19
Indicatie planning	23
Begroting Gezonde Kinderopvang per jaar	24
Referenties	25

Bijlagen

- Beknopte toelichting op scholing en aanpak
- Overzicht operationele doelstellingen

Inleiding

VWS en SZW zetten in op het ondersteunen van de kinderopvang zodat kinderen in een gezonde en veilige omgeving opgroeien, waar medewerkers zelf een gezond voorbeeld zijn, en er structureel aandacht is voor gezonde leefstijl in het dagelijkse werk (zie ook Kamerbrief Landelijke nota Preventiebeleid 2016-2019). Om dit doel te bereiken is Gezonde Kinderopvang gestart. In 2015 zijn, in nauwe samenwerking met VWS en SZW (directie Kinderopvang), brancheorganisaties, kennisinstituten en het werkveld de scholing Een Gezonde Start en de aanpak Gezonde Kinderopvang ontwikkeld. Met de aanpak kan de kinderopvang structureel en integraal werken aan gezonde leefstijl van jonge kinderen, via de pijlers beleid, ontwikkeling, signalering en omgeving. In de scholing doen pedagogisch medewerkers kennis en vaardigheden op over gezonde leefstijl (inclusief reflectie op de eigen leefstijl) en leren zij werken met de aanpak. De scholing en aanpak vormen samen Gezonde Kinderopvang.

In 2016 vindt een pilot plaats met Gezonde Kinderopvang bij een beperkt aantal kinderopvangorganisaties en brede scholen om na te gaan hoe Gezonde Kinderopvang in de komende jaren uitgerold kan worden. Zie bijlage 1 voor een beknopte omschrijving van de aanpak, de scholing en de pilot.

Dit plan beschrijft, vanuit de tot nog toe opgedane ervaringen in de pilot, de strategie en activiteiten die nodig zijn om Gezonde Kinderopvang landelijk uit te rollen en de daarvoor gestelde doelen te behalen, inclusief het realiseren van een doorgaande lijn met de Gezonde School. Het plan omvat de hoofdlijnen voor de jaren 2017 tot en met 2020. In een jaarlijks op te leveren werkplan staan de activiteiten specifiek uitgewerkt. Het plan is opgesteld door Voedingscentrum en RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) in afstemming met de huidige samenwerkingspartners¹.

¹ Nji, TNO, Kenniscentrum Sport, Pharos, VeiligheidNL, Brancheorganisatie Kinderopvang, Sociaal Werk Nederland, BOink, Trimbos-instituut, GGD-GHOR Nederland, NCJ.

Situatieschets

Kinderen hebben het recht zo gezond mogelijk op te groeien (Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, UN, 1989). Dat geldt thuis, maar ook in de voorschoolse omgeving, op de basisschool, de buitenschoolse opvang en in het voortgezet onderwijs. Als kinderen een gezonde start maken, is dat een investering in latere gezondheid. Opvoeders hebben de taak ervoor te zorgen dat kinderen leren voldoende te bewegen, sporten en uitrusten, gezond te eten, en in een veilige omgeving met een positief opvoedingsklimaat kunnen opgroeien, waar rekening wordt gehouden met de diversiteit van kinderen. Op jonge leeftijd gezond gedrag aanleren is makkelijker dan ongezonde gewoontes afleren op latere leeftijd. Zo wordt de basis gelegd bij kinderen dat zij straks als (jong) volwassenen zelfbewust een gezonde leefstijl kunnen nastreven. De praktijk laat echter zien dat gezond opgroeien en wat daar voor nodig is, niet voor alle kinderen vanzelfsprekend is.

De volgende, deels met elkaar samenhangende, maatschappelijke (probleem)situaties spelen hierbij een rol:

- Bewegestimulering van jonge kinderen is gewenst. Kinderen bewegen minder dan vroeger. Recente cijfers laten zien dat slechts 23% van de 4-12 jarige kinderen voldoende beweegt (RIVM, 2015). Bij 11- en 12-jarigen blijkt ook de motorische fitheid met 15% tot 25% afgenomen te zijn tussen 1980 en 2006 (Runhaar, 2010). Een derde van de kleuters haalt de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen van zestig minuten per dag niet. 7% van de kleuters beweegt zelfs minder dan drie uur per week (Ocké e.a., 2008). Er zijn minder gegevens over 0-4 jarigen, echter uit internationaal onderzoek blijkt dat deze kinderen vaak inactief zijn gedurende de dag en dat weinig kinderen de aanbevolen internationale richtlijn voor lichamelijke activiteit behalen (Bornstein e.a., 2011; Goldfield e.a., 2012). Specifiek in de Nederlandse kinderopvang blijkt uit observationeel onderzoek dat er veel inactiviteit (Gubbels et al., 2012). Een aantal oorzaken zorgt dat jonge kinderen minder bewegen. Hun beweeggedrag wordt in sterke mate bepaald door de fysieke en sociale omgeving. De huidige fysieke omgeving nodigt minder uit. De buitenruimte is drukker, minder veilig en meer beperkt (Boere-Boonekamp e.a., 2008). Ook media, zoals tv en computer, vragen minder lichamelijke inspanning waardoor sedentair gedrag toeneemt. Kinderen worden minder uitgedaagd te bewegen en vrij te spelen. Terwijl de ruimtelijke inrichting en het speelmateriaal veel invloed heeft op de mate van activiteit van 0-4 jarigen (Gubbels e.a., 2012).
- Daarnaast spelen factoren in de sociale omgeving een rol. Ouders vervullen een belangrijke voorbeeldfunctie, maar ook zij vertonen meer sedentair gedrag (van Dyck, 2012). Ook kinderdagverblijfmedewerkers hebben invloed op hoeveel kinderen bewegen door voorbeeldgedrag en betrokkenheid bij activiteiten (Gubbels e.a., 2010). Te weinig bewegen verhoogt de kans op overgewicht en onvoldoende ontwikkeling van motorische vaardigheden (Runhaar e.a., 2010).
- Kinderen lijken korter te slapen en een korte slaapduur is geassocieerd met een grotere kans op overgewicht (Monasta, 2010).

- 'Privé-ongevallen' staat op nummer 1 op de lijst van aandoeningen die de meeste ziektelast veroorzaken bij kinderen van 0-15 jaar. Privé-ongevallen zorgen in deze leeftijdsgroep voor een verlies van 17.382 DALY's (Volksgezondheidszorg.info).
- Jonge kinderen eten te weinig fruit, groente en vis en te veel snoep, koek, snacks en suikerhoudende dranken (Voedselconsumptiepeiling, RIVM). Overgewicht en obesitas, als meest zichtbaar gevolg daarvan, komen ook al op hele jonge leeftijd voor, met als risico gezondheidsklachten op latere leeftijd die slecht of moeilijk behandelbaar zijn. Het percentage kinderen, dat op 2-jarige leeftijd al (ernstig) overgewicht heeft, lag in 2009 op bijna 9% en op 4-jarige leeftijd op ruim 10%. Voor meisjes waren deze percentages respectievelijk bijna 11% en bijna 19% (Schönbeck et al, 2011). Het percentage jonge kinderen van Turkse of Marokkaanse afkomst met (ernstig) overgewicht ligt nog veel hoger, namelijk tussen de 20% en 30% (Van Dommelen et al, 2015).
- Kinderen in formele opvangsettingen zoals kinderdagverblijven ervaren een hoger niveau van stress gedurende een opvangdag dan gedurende een dag thuis (Vermeer & Van IJendoorn, 2006). Blootstelling aan flinke mate van stress bij (zeer jonge) kinderen heeft negatieve lange termijn effecten op hun ontwikkeling, zowel lichamelijk als cognitief (National scientific council on the developing child, Harvard, 2005). Er is een negatieve associatie tussen de kwaliteit van kinderdagverblijven en het cortisolniveau, waarbij lage kwaliteit leidt tot een hoger stressniveau. Omgekeerd heeft een hoge sensitieve responsiviteit van pedagogisch medewerkers een positieve link met geobserveerd gedrag van hoog welbevinden van kinderen (Sims, e.a., 2006; Groeneveld, e.a., 2010; Albers, 2010). Goede interactievaardigheden dragen bij aan een lager stressniveau en een voorspoedige sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen.
- Van de Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder rookt 25% wel eens en rookt 18% dagelijks. In de leeftijdsgroep 20-30 wordt het meest gerookt (38%) (www.rokeninfo.nl). Pedagogisch medewerkers van kinderdagverblijven roken ook, soms heeft een organisatie daar beleid voor: roken in de pauze, buiten het terrein en uit het zicht van de kinderen. De giftigste delen van sigarettenrook komen neer binnen 80 cm van de roker, slaan neer op kleding en worden zo mee naar binnen genomen. Baby's en jonge kinderen komen in aanraking met deze derdehandse rook als een pedagogisch medewerker die eerder op die dag heeft gerookt hen oppakt, knuffelt of voedt. Ook deze tertiaire (neergeslagen) rook binnenkrijgen noemen we meeroken en brengt risico's met zich mee (www.rokeninfo.nl).

In de kinderopvang is al veel aandacht is voor gezondheid, veiligheid en de ontwikkeling van het jonge kind. De verdiepingstap naar gezonde leefstijl is daarom in deze sector goed te zetten. Aandacht voor gezonde leefstijl onderstreept ook de professionaliteit van de pedagogisch medewerkers.

Naar schatting maken in 2016 428.000 Nederlandse huishoudens gebruik van (kinder)opvang (inclusief gastouderopvang). 44% van de kinderen tussen de 0-4 jaar gaat naar de kinderopvang, voor kinderen tussen de 4 en 12 jaar ligt dit percentage op 23% (SZW, 2016). Er zijn 2.469 organisaties die kinderdagopvang en/of buitenschoolse opvang bieden. In totaal zijn er 6.341 locaties voor

dagopvang en 6.327 locaties voor buitenschoolse opvang. Er maken 255.000 kinderen tussen de 0 en 4 jaar gebruik van de dagopvang en 293.000 kinderen tussen de 4 en 12 jaar van buitenschoolse opvang. In de kinderopvang (exclusief gastouderopvang) zijn 68.000 medewerkers werkzaam. Er zijn 37.000 voorzieningen voor gastouderopvang, met 31.200 unieke gastouders (Belastingdienst, 2016). Ongeveer 51.000 kinderen tussen 0 en 4 jaar maken gebruik van gastouderopvang en 50.000 kinderen tussen de 4-12 jaar van de buitenschoolse gastouderopvang (Belastingdienst, 2015).

Ontwikkelingen

Het onderwijs- en kinderopvangveld zijn in ontwikkeling. Zo is het kabinet voornemens om de wet- en regelgeving voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk te harmoniseren. Voor de verschillende vormen van voorschoolse voorzieningen gaan dezelfde eisen en voorwaarden ten aanzien van de kwaliteit gelden. Zo gaan kinderen van werkende en niet-werkende ouders naar een voorschoolse voorziening met een gelijk kwaliteitskader. In dit plan benoemen we vooralsnog peuterspeelzalen specifiek, maar wellicht verdwijnt dit onderscheid in de loop van het project.

De samenwerking tussen kinderopvang, peuterspeelzalen en basisscholen is al geruime tijd in ontwikkeling. Met de motie Van Aartsen/Bos (2007) is ingezet op sluitende dagarrangementen van onderwijs en opvang voor kinderen van werkende ouders. Basisscholen moeten zorgen dat de voor- en naschoolse opvang goed aansluit op de lesdag en daarover afspraken maken met de kinderopvang. Ook wordt op lokaal niveau op verschillende plekken in Nederland gewerkt aan de totstandkoming van integrale kindcentra (IKC), met als doel maximale ontwikkelingskansen voor alle kinderen en jongeren. In de meest vergaande vorm is er sprake van één organisatie voor ontwikkeling en educatie voor kinderen van 0 tot 12 jaar, één dagprogramma en één team dat werkt vanuit één pedagogische visie. Het kabinet gaf in de brief aan de Tweede Kamer van 24 juni 2016 aan dat de samenwerking vooral moet leiden tot meerwaarde voor kinderen, ouders en personeel en idealiter leidt tot een inhoudelijk samenhangend én doorlopend aanbod van onderwijs en opvang. Voor OCW en SZW is de vorm waarop ondergeschikt. Brede scholen en/of integrale kindcentra zijn nog geen gemeengoed in Nederland. Voor het succesvol implementeren van Gezonde Kinderopvang en Gezonde School is het van belang deze ontwikkeling de komende jaren te volgen en waar mogelijk hierop in te spelen.

Een goede overgang realiseren tussen voorschoolse voorzieningen en het basisonderwijs draagt bij aan een doorlopende ontwikkel- en leerlijn voor kinderen. Op dit moment kijkt SZW naar tijdelijke maatregelen om deze overdracht te versterken. Dat biedt wellicht voor Gezonde Kinderopvang mogelijkheden om op aan te sluiten.

Een mogelijk raakvlak ligt er ook met het onlangs afgesloten Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) Akkoord over kwaliteitsverbetering van de kinderopvang en mogelijkheden voor innovatie (zie Kamerbrief Betere Kwaliteit, betere toegankelijkheid in de kinderopvang, 27 mei 2016). Het belangrijkste uitgangspunt in het akkoord is dat er gerichtere aandacht moet komen voor de ontwikkeling van kinderen. Dat haakt ook aan op gezonde leefstijl.

Aansluitend op en passend bij deze ontwikkelingen is de ambitie van het samenwerkingsverband Gezond Kinderopvang om gezonde leefstijl vanzelfsprekend te laten worden voor alle kinderen en medewerkers in elke kind(er)opvang, buitenschoolse opvang, gastouderopvang, peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang. Daarmee zorgen we dat ook rond gezonde leefstijl er een vloeiende overgang is voor kinderen van kinderopvang naar het primair onderwijs, waarvoor de Gezonde School aanpak al jaren beschikbaar is.

Visie

Alle kinderen die opgroeien in Nederland hebben recht op een gezonde start van hun leven. Gezonde kinderen zijn ons belangrijkste toekomstkapitaal. De omgeving waarin kinderen opgroeien heeft grote invloed op de gezondheidstoestand en gezondheidsvaardigheden in hun latere leven. De kinderopvang² is onderdeel van een gezonde omgeving waar een gezonde leefstijl aanleren en bevorderen vanzelfsprekend is en kan zo ook bijdragen aan het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

Missie

Gezonde Kinderopvang ondersteunt de kinderopvang zodat kinderen in een gezonde en veilige omgeving opgroeien, waar de medewerkers zelf een gezond voorbeeld zijn en er structureel aandacht is voor gezonde leefstijl in het dagelijkse werk. Prioriteit hebben kinderopvanglocaties in wijken waar veel mensen met een lage sociaaleconomische status (ses) wonen.

Centrale uitgangspunten Gezonde Kinderopvang

Het kind staat centraal: Gezonde Kinderopvang wil investeren in een gezonde start van alle kinderen die gebruik maken van kinderopvang¹. Hiermee dragen we bij aan het ontwikkelen en bevorderen van een gezonde leefstijl en gezonde gewoonten en daarmee ook aan de preventie van aan leefstijl gerelateerde ziekten op latere leeftijd. Extra aandacht gaat uit naar kinderen van ouders met een lage sociaaleconomische status. Deze kinderen krijgen van huis uit vaak minder stimulans om gezonde gewoonten te ontwikkelen. Zij zullen vooral profijt hebben van extra aandacht voor gezonde leefstijl binnen de kinderopvang.

Vraaggericht: Gezonde Kinderopvang sluit aan bij wat er gebeurt binnen de kinderopvangorganisaties en hoe deze zijn georganiseerd. Door de thematische aanpak Gezonde Kinderopvang en de modulaire opzet van de scholing Een Gezonde Start, kunnen kinderopvangorganisaties aan de slag met Gezonde Kinderopvang vanuit hun eigen behoeften en vragen. Door aan te haken bij wat leeft binnen de organisatie wordt het succes van de implementatie vergroot.

Aansluiting bij Gezonde School: Gezonde Kinderopvang sluit in de kern aan bij het gedachtengoed van Gezonde School: planmatig en integraal borgen van gezonde leefstijl. Zo draagt Gezonde Kinderopvang bij aan de doorgaande lijn rond de gezonde leefstijl van kinderen. Gezonde Kinderopvang stimuleert integraal en planmatig werken aan gezonde leefstijl waarbij de vier pijlers (beleid, ontwikkeling, omgeving en signalering) centraal staan. De directe koppeling met de scholing Een Gezonde Start en bijbehorende train-de-trainercursus zorgt dat medewerkers hun kennis en vaardigheden vergroten. De aanpak en de scholing sluiten op elkaar aan en versterken elkaar. Communicatie wordt ingezet onder de gezamenlijke naam Gezonde Kinderopvang.

² Kinderopvang is alle vormen van opvang van kinderen buiten de eigen woonplek. Met kinderopvang wordt in dit plan bedoeld: kinderdagopvang, peuterspeelzaalwerk, gastouderopvang en buitenschoolse opvang

Gezonde Kinderopvang is een samenwerkingsverband: Landelijke kennisinstututen en brancheorganisaties³ werken samen om te zorgen dat de kinderopvang beschikt over kennis, advies en vaardigheden rond werken aan gezonde leefstijl van jonge kinderen. Zo brengen we gezamenlijk en eenduidig gezonde leefstijl onder de aandacht bij de kinderopvang.

³ RIVM Centrum Gezond Leven, Voedingscentrum, NJi, NCJ, TNO, Kenniscentrum Sport, Pharos, VeiligheidNL, Brancheorganisatie Kinderopvang, Sociaal Werk Nederland, BOink, Trimbos-instituut, GGD-GHOR Nederland, Rutgers, LCHV, IVN, KWF.

Strategische doelen

Vanuit de missie zet Gezonde Kinderopvang de komende jaren vooral in op:

- A. Structureel inbedden van gezonde leefstijl binnen de kinderopvang in zowel het dagelijks werk als in het beleid; met extra aandacht voor kinderopvanglocaties in wijken waar veel mensen met lage sociaal economische status (lage ses) wonen;
- B. Kennis en vaardigheden rond gezonde leefstijl aanleren en borgen in opleidingen (initiële scholing, bij- en nascholing) voor pedagogisch medewerkers;
- C. Ontwikkelen van een doorgaande lijn voor gezonde leefstijl voor kinderen van 0 tot 12 jaar (voor 12-19-jarigen wordt deze lijn verder doorgetrokken in Gezonde School);
- D. Gezonde Kinderopvang is hét label voor structureel en planmatig werken aan gezonde leefstijl in de kinderopvang.

Het uiteindelijke doel van Gezonde Kinderopvang is dat 100% van de kinderopvangorganisaties structureel aandacht heeft voor gezonde leefstijl en het bij alle opleidingen Pedagogisch Werk in het curriculum staat. Het is niet realistisch te verwachten dat dit in 2020 voor alle organisaties en opleidingen gerealiseerd is. Daarom gaan we voor de uitwerking van de doelen A en B uit van een groeimodel met aantallen die op basis van de beschikbare menskracht en middelen per jaar haalbaar zijn. De komende jaren kunnen we met de middelen die vanuit VWS en SZW beschikbaar zijn, de drempel verlagen voor organisaties om aan de slag te gaan en hen een duwtje in de goede richting geven. We willen 'massa' creëren. Naarmate er meer organisaties zijn voor wie gezonde leefstijl de gewoonte is, zal dat uiteindelijk leiden tot een nieuwe norm waar andere organisaties niet om heen kunnen. Ook de stappen op weg naar structurele inbedding kunnen gezien worden als een groeimodel dat begint met agenderen van Gezonde Kinderopvang, waarin communicatie een belangrijke rol speelt, vervolgens goede ondersteuning bieden aan organisaties die aan de slag gaan en zorgen voor goede informatie.

Strategisch doel D is meer randvoorwaardelijk om de doelen A, B en C te kunnen realiseren.

Uitwerking strategische doelen naar operationele doelen

A Structureel inbedden van gezonde leefstijl binnen de kinderopvang zowel in het dagelijks werk als in het beleid

Vaak begint aandacht voor gezonde leefstijl met het uitvoeren van losse, op zichzelf staande activiteiten als een waterspeeldag of een voorleesontbijt. Het is een gemiste kans als het bij die incidentele activiteiten blijft, want een blijvend effect op leefstijl vraagt om structurele aandacht voor en borging van gezonde leefstijl in beleid en dagelijks werk. Gezonde Kinderopvang bestaat daarom uit een koppeling tussen de aanpak en de scholing van Gezonde Kinderopvang. Zoals hierboven aangegeven is de eerste stap het onder de aandacht brengen van de aanpak en de scholing bij de kinderopvang en ervoor zorgen dat men beide goed weet te vinden.

- In 2020 kent 80% van de kinderopvang locaties Gezonde Kinderopvang
Onder 'kennen' verstaan we: weten de website www.gezondekinderopvang.nl te vinden, kunnen de pijlers van de aanpak benoemen en weten van het bestaan van de scholing Een Gezonde Start.

De volgende stap is dat kinderopvangorganisaties via de scholing en de aanpak daadwerkelijk aan de slag gaan met structurele inbedding van gezonde leefstijl. De stip op de horizon is dat structurele aandacht voor gezonde leefstijl voor alle kinderopvangorganisatie gewoon is. Daar willen we naar toe groeien. De middelen die VWS/SZW in de komende jaren beschikbaar stelt, willen we gebruiken om voortvarend van start te gaan.

De doelstellingen hierbij zijn:

- Per jaar laten 150 kinderopvangorganisaties een Gezonde Kinderopvangcoach opleiden via de train-de-trainercursus Een Gezonde Start. Dat betekent dat er in 2020 minimaal 600 Gezonde Kinderopvangcoaches zijn opgeleid.
 - 20% betreft een organisatie met een of meer locatie(s) in een wijk waar veel mensen wonen met een lage ses.
- In 2020 werken 1.500 kinderopvanglocaties met de aanpak Gezonde Kinderopvang
Daaronder verstaan we dat deze locaties voldoen aan de volgende kenmerken:
 - Er is een gezondheidsbeleid, waarin minimaal drie thema's zijn uitgewerkt.
 - Vier keer per jaar verzorgt de locatie een ouderactiviteit gericht op gezonde leefstijl of besteedt men aandacht aan gezonde leefstijl tijdens bestaande activiteiten.
 - Medewerkers hebben de scholing Een Gezonde Start gevolgd en volgen minimaal eens per twee jaar een opfriscursus

Tijdens intervisiedagen gaan we na hoe de opgeleide Gezonde Kinderopvangcoaches dit invullen binnen hun organisatie.

Deze doelstellingen zijn gebaseerd op de verwachting dat we 150-200 Gezonde Kinderopvangcoaches per jaar kunnen opleiden via een train-de-trainercursus. Deze coaches geven het geleerde per locatie door aan gemiddeld tien collega's (ervaring pilot). De omvang van de kinderopvangorganisatie loopt zeer uiteen van een locatie tot wel 120 locaties. Gemiddeld genomen is de verhouding tussen aantal organisaties en aantal locaties 1:5 (2.400 organisaties, ruim 13.600 locaties). Dat betekent dat een Gezonde Kinderopvangcoach ook voor minimaal vijf andere locaties de scholing kan verzorgen. Ook kan het zijn dat het om een grote locatie gaat en de Gezonde Kinderopvangcoach in verschillende rondes meer collega's schoolt dan tien per locatie. Bovenstaande berekening levert een volgend groeimodel op:

	Jaar 1 GK	Jaar 2 GK	Jaar 3 GK	Jaar 4 GK	totaal
Gezonde Kinderopvangcoaches 2017	150 1.500	150 1.500	150 1.500	150 1.500	600 6.000
Gezonde Kinderopvangcoaches 2018		150 1.500	150 1.500	150 1.500	450 4.500
Gezonde Kinderopvangcoaches 2019			150 1.500	150 1.500	300 3.000
Gezonde Kinderopvangcoaches 2020				150 1.500	150 1.500
	150 1.500	300 3.000	450 4.500	600 6.000	1.500 15.000

150 = aantal locaties 1.500 = aantal medewerkers

Om effectief te kunnen werken aan gezondheidsthema's is het van belang is dat er erkende interventies voorhanden zijn. Op het moment van schrijven is er een beperkt aantal erkende interventies beschikbaar voor de kinderopvang. Daarom is een extra operationele doelstelling:

- Stimuleren dat voor elk thema van de aanpak en scholing er minimaal één (bestaande) interventie erkend is (minimaal niveau goed beschreven).

B Kennis en vaardigheden rond gezonde leefstijl aanleren en borgen in opleidingen (initiële scholing, bij- en nascholing) voor pedagogisch medewerkers

Om te zorgen dat er blijvend aandacht is voor gezonde leefstijl bij kinderen die gebruik maken van de kinderopvang, is het van belang om gezonde leefstijl ook te verankeren in de opleiding, bijvoorbeeld met een aantekening Gezonde Kinderopvang op het diploma. Gezonde Kinderopvang zet daarom ook in op borging op de langere termijn. Dat doen we door te stimuleren dat opleidingen voor pedagogisch medewerkers Gezonde Kinderopvang in het curriculum opnemen, bijvoorbeeld door het organiseren van expertsessies in samenspraak met de MBO-Raad. Door het opnemen in het curriculum werkt de opleiding aan het vergroten van kennis en vaardigheden op leefstijlthema's en het planmatig en integraal werken aan gezonde leefstijl binnen de kinderopvang of biedt de specialisatie Gezonde Kinderopvang apart aan en werkt daarbij met de scholing Een Gezonde Start. Door docenten op te leiden voor Gezonde Kinderopvang en de scholing ter beschikking te stellen, bereiken we jaarlijks ongeveer 200 studenten, die bijvoorbeeld met de aantekening Gezonde Kinderopvang van de opleiding komen en aan de slag gaan. Zo werken we niet alleen aan de professionaliteit van de huidige medewerkers, maar ook aan de instroom van nieuwe medewerkers.

Het streven ligt vast in de doelstellingen:

- Elk jaar laten vijf opleidingen twee docenten bijscholen tot leefstijldocent via de train-de-trainercursus Een Gezonde Start.
- Deze opleidingen nemen de aanpak en de scholing op in hun curriculum.

Uitgaande van ongeveer twintig studenten per docent, stromen de volgende aantallen toekomstig pedagogisch medewerkers uit:

	Jaar 1 GK	Jaar 2 GK	Jaar 3 GK	Jaar 4 GK	totaal
Toekomstig pm-ers 2017	200	200	200	200	800
Toekomstig pm-ers 2018		200	200	200	600
Toekomstig pm-ers 2019			200	200	400
Toekomstig pm-ers 2020				200	200
	200	400	600	800	2.000

Gezonde Kinderopvang sluit aan bij de ontwikkelingen rond permanente educatie van pedagogisch medewerkers, bemiddelingsmedewerkers en gastouders door de train-de-trainercursus onderdeel te laten maken van de permanente educatie (PEPP-pro).

- De train-de-trainercursus Een Gezonde Start is opgenomen in PEPP-pro.

C Ontwikkelen van een doorgaande lijn voor gezonde leefstijl voor kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar (focus op aansluiting met het primair onderwijs)

Voor kinderen moet aandacht voor gezonde leefstijl in elke omgeving waar zij tijd doorbrengen vanzelfsprekend zijn. Dat vraagt om een doorgaande lijn van kinderopvang, school en buitenschoolse opvang. Gezonde Kinderopvang richt zich op dit moment alleen op de dagopvang, Gezonde School richt zich op het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Bijna een kwart van de kinderen in het primair onderwijs, maakt echter ook gebruik van buitenschoolse opvang. Vaak bieden kinderopvangorganisaties zowel dagopvang als buitenschoolse opvang aan. Vandaar dat we de aanpak en de scholing willen uitbreiden naar de buitenschoolse opvang zodat we zorgen voor de logische doorgaande lijn, eenheid van taal en boodschap over een gezonde leefstijl.

- De aanpak Gezonde Kinderopvang en de scholing Een Gezonde Start zijn beschikbaar en geschikt voor de bso (NB wordt in 2016 al opgestart).

Gezonde Kinderopvang is ontwikkeld naar het voorbeeld van Gezonde School en beide aanpakken sluiten op elkaar aan. Naast verschillen tussen de sectoren, doelgroepen en inhoud, zijn er ook veel overeenkomsten. Van daaruit willen we de volgende doelstelling realiseren:

- Op Gezondekinderopvang.nl en Gezondeschool.nl is duidelijk zichtbaar dat Gezonde School en Gezonde Kinderopvang een doorlopende lijn vormen voor het werken aan gezonde leefstijl.

Nu zijn er verschillen tussen de aanpak en de scholing. Zo kent de aanpak tien thema's, waarvan er in de scholing vier aan de orde komen. Daarnaast is de scholing ook beschikbaar voor de gastouderopvang en de aanpak niet. Vandaar dat we voor het ontwikkelen van een doorgaande lijn de volgende doelstelling willen realiseren:

- Wat thema's en setting betreft sluiten de aanpak Gezonde Kinderopvang en de scholing Een Gezonde Start naadloos op elkaar aan.

D Gezonde Kinderopvang is hét label voor structureel werken aan gezonde leefstijl in de kinderopvang

Gezonde leefstijl is een breed begrip en zowel landelijk als lokaal werken veel partijen aan het bevorderen van een gezonde leefstijl. De kinderopvang is daar soms al bij betrokken of partijen benaderen hen hierover. Om te zorgen voor eenduidige informatievoorziening richting kinderopvang en meer synergie te bewerkstelligen wil Gezonde Kinderopvang, met betrokken partijen, meer inzetten op krachten bundelen en alles rond gezonde leefstijl in de kinderopvang op één plek samenbrengen: www.gezondekinderopvang.nl.

De volgende doelstellingen willen we hiervoor realiseren:

- Het merendeel (80%) van de publieke partijen op het gebied van gezonde leefstijl communiceert via Gezondekinderopvang.nl naar de kinderopvang over gezonde leefstijl.
- Initiatieven rond gezonde leefstijl in de kinderopvang, inclusief activiteiten van GGD'en of JOGG, zijn met Gezonde Kinderopvang afgestemd voor eenduidige informatievoorziening en ondersteuning aan kinderopvangorganisaties.

Een deel van de organisaties die vanuit verschillende invalshoeken betrokken zijn bij de kinderopvang en gezonde leefstijl werken al samen binnen Gezonde Kinderopvang. Voor de komende jaren is het van belang dat over de verdere invulling van die samenwerking en ieders betrokkenheid daarbij nadere afspraken worden gemaakt:

- De besluitvormingsstructuur over Gezonde Kinderopvang en het eigenaarschap van Gezonde Kinderopvang is helder en vastgelegd.

Strategie

Voor een succesvolle implementatie van Gezonde Kinderopvang zetten we de volgende strategieën in om de doelstellingen te realiseren:

Van binnen uit laten komen. We leiden medewerkers in de kinderopvang op tot interne Gezonde Kinderopvangcoaches. Deze coach is het aanspreekpunt binnen de organisatie voor gezonde leefstijl en structureel en planmatig werken aan gezonde leefstijl en schoolt de eigen medewerkers via de scholing Een Gezonde Start (train-de-trainer principe).

Inzetten van ambassadeurs. Voorlopers vanuit de pilot zetten we in om (andere) kinderopvangorganisaties te helpen bij het werken aan gezonde leefstijl en om anderen te inspireren met hun ervaringen rond Gezonde Kinderopvang. Ook ouders zetten we als aanjagers in om binnen de kinderopvang aandacht te vragen voor gezonde leefstijl.

Organisaties verleiden om aan de slag te gaan. Dat doen we enerzijds door deelname aan de train-de-trainercursus gratis te maken, anderzijds door goede voorbeelden te delen en handige tools, erkende interventies en passende incentives aan te bieden aan kinderopvangorganisaties die gaan voor gezonde kinderopvang (bijvoorbeeld (trapsgewijs aanbieden van) watertappunt, gratis groente, vermelding op site).

De cirkel rondom de kinderopvang mobiliseren en benutten. JGZ, GGD'en, JOGG-regisseurs, gemeenten en/of buurtsportcoaches zetten we in voor zowel ondersteuning van Gezonde Kinderopvangcoaches bij het uitvoeren van hun werk, als om organisaties enthousiast te maken voor werken aan een Gezonde Kinderopvang.

Passende ondersteuning bieden bij het implementeren van Gezonde Kinderopvang. Bijvoorbeeld via een helpdesk die snel antwoord geeft op vragen en/of verwijst. Op-maatadvies van bijvoorbeeld ambassadeurs of inhoudsdeskundigen bij thema-instituten kan hier ook deel van uitmaken.

Uitgekiende communicatie vanuit één gezamenlijk label. Dit met een duidelijk herkenbare *look and feel* voor de kinderopvang én een herkenbare verbinding met Gezonde School, omdat het voor kinderopvangorganisaties vaak zoeken is naar kwalitatief goede informatie, interventies en werkwijzen om aan gezonde leefstijl te werken. Gezonde Kinderopvang is het label van samenwerkingspartijen dat staat voor betrouwbare en kwalitatief goede informatie over gezonde leefstijl voor de kinderopvang. Onderdeel hiervan is ook dat we gebruik maken van bestaande kanalen van de samenwerkingspartijen richting kinderopvangorganisaties, zoals vanuit de brancheorganisaties, maar ook de ministeries en bijvoorbeeld BOink om ouders te bereiken.

Aansluiten op ontwikkelingen in de kinderopvang. Dat doen we door nauwe contacten te onderhouden met stakeholders, maar ook door te anticiperen op de ontwikkelingen rond brede scholen en integrale kindcentra.

Uitwerking doelstellingen naar activiteiten

Overstijgende activiteiten

Communicatie

Omdat communicatie eigenlijk aan de basis ligt van de realisatie van vrijwel alle doelstellingen, nemen we communicatie in dit plan op als een overstijgende activiteit en niet als apart onderdeel van elke doelstelling. Implementatie gaat immers deels via communicatie en omgekeerd raken communicatieprincipes aan uitgangspunten voor implementatie.

Het overkoepelende doel van Gezonde Kinderopvang is structurele aandacht voor een gezonde leefstijl bij kinderdagopvang, gastouderopvang, peuterspeelzalen, bso en roc-opleidingen pedagogisch werk. Om de Gezonde Kinderopvang goed op de kaart te zetten en organisaties te verleiden aan de slag te gaan, is het essentieel om veel en eenduidig aandacht te genereren bij de primaire doelgroep, de kinderopvangorganisaties en de opleidingen. Daartoe zetten we enerzijds onze stakeholders en hun kanalen in, anderzijds gaan we zelf direct met die doelgroep in contact. Het is zaak om een breed bereik en snel een hoge bekendheid op te bouwen en vanuit één label:

Gezonde Kinderopvang. De bijbehorende communicatiedoelstellingen zijn:

Kinderopvangorganisaties, gastouders en –bureaus

- kennen het 'label' Gezonde Kinderopvang,
- zijn op de hoogte van de aanpak Gezonde Kinderopvang en de scholing Een Gezonde Start,
- vinden Gezonde Kinderopvang belangrijk voor hun organisatie en staan hier positief tegenover,
- laten een medewerker, of meerdere medewerkers bij grote organisaties, trainen tot Gezonde Kinderopvangcoach,
- hanteren de aanpak Gezonde Kinderopvang en zorgen ervoor dat hun medewerkers intern geschoold worden via de scholing Een Gezonde Start.

Roc-opleidingen

- kennen het label Gezonde Kinderopvang
- zijn op de hoogte van de aanpak Gezonde Kinderopvang en de scholing Een Gezonde Start,
- vinden Gezonde Kinderopvang belangrijk om in hun curriculum op te nemen en staan hier positief tegenover
- hebben de scholing Een gezonde Start geïntegreerd in hun curriculum.

Media- en middelenmix

De basis van de communicatie over de aanpak en de scholing is de website Gezondekinderopvang.nl. Daarnaast ontwikkelen we informatiemateriaal (offline en online) waarin enthousiasmering voorop staat. Dit materiaal kan worden verspreid via bijeenkomsten en congressen en geldt bovendien als leidraad voor algemene communicatie, ook van partners en derden. Ook wordt voor de train-de-trainercursus een specifieke flyer gemaakt met informatie over inschrijving.

Afhankelijk van het beschikbare budget proberen we ook directies en medewerkers direct te bereiken, bijvoorbeeld via een fysieke mailing of mogelijk gekoppeld aan bestaande mailingen en kanalen vanuit de ministeries en brancheorganisaties.

Enkele keren per jaar willen we publiceren in vakbladen om aandacht te genereren voor de aanpak en scholing van Gezonde Kinderopvang, bijvoorbeeld met een meer redactionele advertorial-aanpak (met gebruik van testimonials) of advertenties gericht op aanmeldingen voor de train-de-trainercursussen. Inzet is om een contentsamenwerking op te zetten met de belangrijkste vakbladen voor de kinderopvang.

Ook gaan we proberen ouders te mobiliseren om naar Gezonde Kinderopvang te vragen. In de werkplannen volgt per jaar een nadere uitwerking van de media- en middelenmix.

Via een e-nieuwsbrief willen we organisaties met een Gezonde Kinderopvangcoach en die met de aanpak werken regelmatig informeren en vooral inspireren om mee te blijven doen. Zo bouwen we een netwerk op, en kunnen we bijvoorbeeld nieuwe inzichten gemakkelijk delen en voeling houden met (de kwaliteit van) de coaches. Bekeken moet worden of de partners al een dergelijk instrument hebben en hoe die logisch met elkaar te verbinden. Hetzelfde geldt voor het inzetten van sociale media.

Ambassadeursnetwerk

Uit de pilot in 2016, waarbij de eerste groep Gezonde Kinderopvangcoaches is opgeleid, is een groep van enthousiaste ambassadeurs voor Gezonde Kinderopvang voortgekomen. Deze coaches zijn bereid hun ervaringen met anderen te delen en als ambassadeur voor de aanpak en de scholing te fungeren. Deze ambassadeurs werken mee aan de verspreiding van Gezonde Kinderopvang door met hun verhalen uit de praktijk anderen te enthousiasmeren ook aan de slag te gaan met Gezonde Kinderopvang. Ook kunnen zij anderen indien nodig ondersteunen bij de implementatie (zie ondersteuningsaanbod).

Onderhoud van de website www.gezondekinderopvang.nl, zowel technisch als inhoudelijk

De visie en uitwerking van de aanpak Gezonde Kinderopvang in tien leefstijlthema's staat op Gezondekinderopvang.nl. Deze site vraagt technisch onderhoud zodat de informatie beschikbaar is voor de kinderopvang. Daarnaast is het van belang om de informatie inhoudelijk up-to-date te houden. Een deel van de werkzaamheden voor het onderhoud en de actualisatie van de website Gezondekinderopvang.nl komt uit het reguliere budget van het CGL. Werkzaamheden die meer eisen dan regulier onderhoud zullen uit additionele middelen komen. Denk hierbij aan onder andere het ontsluiten van de aanpak Gezonde Kinderopvang voor de bso of een revisie op de indeling van de onderwerpen van de website om beter aan te sluiten bij de wensen en vragen van de bezoeker.

Onderhoud, zowel inhoudelijk als technisch, van de scholing en bijbehorende train-de-trainercursus Een Gezonde Start, inclusief digitale leeromgeving

Spil voor de scholing Een Gezonde Start is de digitale leeromgeving: www.eengezondestart.nl. In deze moodle-omgeving vinden de cursisten hun persoonlijke leerpad en de opgeleide Gezonde Kinderopvangcoaches alle content die zij nodig hebben voor het geven van de scholing, inclusief achtergrondinformatie.

De omgeving heeft aparte ingangen voor de verschillende settings: kinderopvang, gastouderopvang en opleidingen. Om te kunnen starten met de scholing maken de cursisten een instaptoets en ter afsluiting een eindtoets en enkele evaluatievragen. Bij voldoende resultaat ontvangen de deelnemers een certificaat. De scores van de instap- en eindtoets geven een indicatie van het kennisniveau voor en na de scholing.

Om de leeromgeving werkend en actueel te houden is het nodig deze technisch en inhoudelijk te onderhouden. Ervaring uit de pilot leert dat het ook van belang is dat er een helpdesk beschikbaar is voor het snel oplossen van bugs en andere (niet-inhoudelijke) vragen zodat de opgeleide Gezonde Kinderopvangcoaches soepel aan de gang kunnen met het (door) geven van de scholing.

Procesbegeleiding

Projectmanagement

Het algemeen projectmanagement betreft het bewaken van een goede voortgang van het project, zowel inhoudelijk, als in tijd, kwaliteit en budget. Daarnaast is het van belang de contacten te onderhouden met beide ministeries via inhoudelijke en financiële voortgangsrapportages. In principe ligt het projectmanagement bij RIVM Centrum Gezond Leven en het Voedingscentrum, waarbij taken onderling verdeeld worden.

Vanuit het samenwerkingsverband stellen we twee werkgroepen in: een werkgroep Communicatie en een werkgroep Scholing.

Monitoring

Doorlopende evaluatie van de scholing en de train-de-trainercursus vindt plaats via de instap- en eindtoets in de digitale leeromgeving en de evaluatievragen die daarin zijn opgenomen. Daarmee hebben we vooral zicht op het initiële effect van de scholing op de kennis van de medewerkers en hoe zij de scholing hebben ervaren.

Wat de voortgang van de operationele doelen betreft (zie overzicht bijlage 2) doen we jaarlijks een beperkte monitoring. In 2020 vindt ter afsluiting een uitgebreider evaluatieonderzoek plaats.

Uitwerking strategische doelstellingen in activiteiten

Structurele inbedding van gezonde leefstijl binnen de kinderopvang zowel in het dagelijks werk als in het beleid

Centraal in de structurele inbedding van gezonde leefstijl staan zowel het opleiden van Gezonde Kinderopvangcoaches via de scholing Een Gezonde Start, als ondersteuning bieden bij het verder toepassen van het gedachtengoed van Gezonde Kinderopvang binnen de eigen organisatie aan de hand van de aanpak.

De meerdaagse train-de-trainercursus behorend bij de scholing Een Gezonde Start leidt deelnemers op om binnen hun eigen organisatie de scholing te verzorgen voor hun collega's en te fungeren als Gezonde Kinderopvangcoach voor de organisatie. Zo wordt ook de aanpak Gezonde Kinderopvang geborgd. In de cursus gaat het zowel om kennis over leefstijl, het werken met de aanpak als het bijbrengen van trainingsvaardigheden. Na afloop van de train-de-trainercursus ontvangen de deelnemers een certificaat en daarmee toegang tot de digitale leeromgeving die nodig is om de collega's te kunnen scholen.

Per jaar worden tien train-de-trainercursussen georganiseerd. Per cursus worden tussen de vijftien en twintig Gezonde Kinderopvangcoaches opgeleid. Deze cursussen vinden verspreid over het land plaats. Inschrijvingen van deelnemers die werkzaam zijn op een locatie in een achterstandswijk krijgen voorrang.

Idealiter bieden we de train-de-trainercursus gratis aan om de kans op deelname en borging van het gedachtengoed van Gezonde Kinderopvang te verhogen. De deelnemende organisaties moeten zelf ook investeren, namelijk in de uren die het vraagt om de train-de-trainercursus te volgen en de scholing uit te voeren in de eigen organisatie. Dit geldt ook voor het implementeren van de aanpak en de deelname van de Gezonde Kinderopvangcoach aan de intervisiedagen.

De deelnemers aan de train-de-trainercursus beschikken over aantoonbare competenties en/of ervaring met het geven van trainingen en begeleiden van pedagogisch medewerkers/gastouders, minimaal een mbo-4 /hbo-niveau of vergelijkbaar werkniveau.

De train-de-trainercursussen worden verzorgd vanuit een pool van ervaren trainers, aangevuld met inhoudelijke experts op het gebied van de verdiepende modules en de aanpak. Deze verzorgen alleen het deel van de cursus waarin hun thema wordt behandeld.

Ondersteuningsaanbod

Voor hulp en advies bij het werken met Gezonde Kinderopvang richten we een helpdesk in. Ook zijn opgeleide Gezonde Kinderopvangcoaches verplicht om jaarlijks deel te nemen aan een intervisiedag. Deze intervisiedagen vinden tweemaal in het jaar plaats en zijn gericht op het delen (en profiteren) van elkaars ervaringen, opfrissen van kennis en leren van actuele inzichten.

Afhankelijk van de uitkomsten van de pilot in 2016 breiden we het ondersteuningsaanbod verder uit. De eerste uitkomsten wijzen er op dat er vooral behoefte is aan op-maatadvies en hulp bij het opzetten van een eigen 'lokaal' netwerk, bijvoorbeeld met JGZ, GGD, JOGG-adviseur.

Dit netwerk is van belang voor het oppakken van gezamenlijke activiteiten (bijvoorbeeld richting ouders), voor advies over bijvoorbeeld beleid of om de verbinding te leggen met andere professionals. Aandachtspunt hierbij is de rol van GGD en hoe deze rol lokaal ingevuld kan worden, rekening houdend met gemeentelijke prioriteiten en niet schurend met de inspectietaak. Op basis van de uitkomsten van de pilot geven we ook verdere invulling aan de rol van de ambassadeurs.

Gezonde Kinderopvang kent geen vignetten toe aan organisaties die werken aan Gezonde Kinderopvang. Wel willen we zorgen voor passende incentives die organisaties stimuleren om aan de slag te gaan met de aanpak en motiveren om er mee bezig te blijven. Denk bijvoorbeeld aan een Gezonde Kinderopvangbanner op hun site, een watertappunt, een moestuin of het beschikbaar stellen van gratis groente (bijvoorbeeld als onderdeel van het Actieplan Groente van EZ). In 2017 inventariseren we of dit met publiek-private samenwerking realiseerbaar is.

Om te zorgen dat er ook erkende interventies beschikbaar zijn om de aanpak binnen de organisatie en richting ouders gestalte te geven, stimuleren en ondersteunen we eigenaren van niet erkende interventies in de Interventiedatabase Gezond en Actief Leven, bij het indienen van een erkenningsaanvraag. Daarvoor brengen we eerst per thema in kaart welke interventies hiervoor in aanmerking komen. Vervolgens bieden we de interventie-eigenaren ondersteuning bij het beschrijven van hun interventie voor erkenning.

Kennis en vaardigheden rond gezonde leefstijl aanleren en borgen in opleidingen (initiële scholing en bij- en nascholing) voor pedagogisch medewerkers

Opleiding nieuwe pedagogisch medewerkers

We zetten een werkgroep op met roc's en de MBO-Raad. Deze werkgroep werkt ideeën uit over het opnemen van Gezonde Kinderopvang in het curriculum van onder andere de opleiding Pedagogisch Werk. In het pilotjaar 2016 vindt een eerste verkenning plaats naar mogelijkheden voor toepassing van Gezonde Kinderopvang binnen de opleiding. Afhankelijk van de uitkomsten werken we dit in het werkplan 2017 verder uit, bijvoorbeeld in de vorm van een pilot. Dit is niet opgenomen in de huidige begroting, maar zou een 'plusscenario' kunnen zijn.

Elk jaar zal er een van de train-de-trainercursussen worden opengesteld voor mbo-docenten. Dat betekent dat er jaarlijks plek is om docenten van vijf opleidingen op te leiden, die aan de slag kunnen met de scholing binnen hun eigen opleidingsinstituut. Zo komt ook de instroom van goed opgeleide nieuwe medewerkers op gang.

Nascholing / permanente educatie geschoolde pedagogisch medewerkers

Pedagogisch medewerkers in de kinderopvang en peuterspeelzalen kunnen via een bij- en nascholingssysteem modules volgen die bijdragen aan hun kennis over kinderen en opvoeden en het vergroten van hun professionele vaardigheden. PEPP.pro is het online platform dat hiervoor in ontwikkeling is en permanente educatie in de kinderopvang ondersteunt. In de pilotfase zijn contacten gelegd met de ontwikkelaar van dit platform en is de intentie uitgesproken na te gaan waar en hoe de koppeling met de scholing Een Gezonde Start realiseerbaar is. Een eerste stap bestond uit basale kennis aanreiken over kindervoeding voor een voedingsmodule. Dit willen we ook

doen voor de andere leefstijlonderwerpen. Het vervolg hierop is dan de scholing Een Gezonde Start en bijbehorende train-de-trainercursus. De volgende stap is nagaan hoe een koppeling tussen de plannen rond permanente educatie en de scholing kan worden gemaakt.

Ontwikkelen van een doorgaande lijn voor gezonde leefstijl voor kinderen in de leeftijd van 0-19 jaar.

De doelstelling om een doorgaande lijn te realiseren heeft enerzijds betrekking op de samenwerking en afstemming met Gezonde School, en anderzijds om te zorgen dat **alle** voorschoolse voorzieningen aan de slag kunnen met Gezonde Kinderopvang, dus ook gastouders en buitenschoolse opvang, en dat de aanpak en de scholing naadloos op elkaar aansluiten.

De verbinding met Gezonde School geven we vorm door waar mogelijk gezamenlijk op te trekken in communicatie en het creëren van samenhang. Dit heeft zowel betrekking op het onderhouden van relaties met de betrokken partners, brede scholen/ ikc's en de opleidingen, als op de doorontwikkeling van Gezonde Kinderopvang voor de buitenschoolse opvang. In 2017 willen we dit in samenspraak met Gezonde School verder uitwerken en vervolgens daadwerkelijk in gang zetten. Daarbij willen we ook afspraken maken over de zichtbaarheid van de doorgaande lijn op www.gezondekinderopvang.nl en www.gezondeschool.nl, bijvoorbeeld door het instellen van een gezamenlijk communicatieoverleg.

De doorontwikkeling van Gezonde Kinderopvang heeft betrekking op:

- Buitenschoolse opvang
- Gastouderopvang
- Inhoudelijke thema's

Buitenschoolse opvang

Gezonde Kinderopvang richt zich op dit moment alleen op de voorschoolse voorzieningen voor kinderen van 0 tot 4 jaar, met specifieke focus op de dagopvang en peuterspeelzalen. Om een echte doorgaande lijn te realiseren is het van belang de aanpak en de scholing ook te laten aansluiten bij de buitenschoolse opvang. Met de huidige aanpak en scholing ligt er een mooie basis om die lijn door te trekken. Dit willen we als eerste in de doorontwikkeling oppakken in een gezamenlijk traject, samen met de betrokken partners en Gezonde School. De eerste stap is een verkenning van het veld om inzicht te krijgen in wat er al gebeurt en waar de behoefte ligt. Met dit onderdeel beginnen we alvast in het najaar 2016, net als de uitbreiding van de teksten van de relevante themapagina's naar de bso. In 2017 krijgt dit een vervolg met het plaatsen van de teksten op de site www.gezondekinderopvang.nl en de uitbreiding van de scholing, train-de-trainercursus en bijbehorende digitale leeromgeving naar de bso.

Gastouderopvang

Een deel van de kinderen maakt gebruik van de opvang door gastouders. Ouders kiezen bewust voor deze vorm van opvang omdat dit het beste bij hen, hun kinderen of de situatie past. Voor het creëren

van een doorgaande lijn en een gelijk kwaliteitskader voor alle kinderen, is het van belang om Gezonde Kinderopvang ook passend en toegankelijk te maken voor gastouders.

In 2018 maken we een afgeleide versie van de bestaande aanpak voor de gastouderopvang. De scholing Een Gezonde Start heeft al een versie voor gastouders. Zodra ook de aanpak gereed is, kunnen medewerkers van gastouderbureaus de train-de-trainercursus volgen.

Inhoudelijke thema's

Op dit moment komen de onderwerpen van de aanpak en van de scholing niet overeen. In de scholing komt een beperkter aantal onderwerpen aan bod. Gedurende de looptijd van het project trekken we dit meer gelijk en breiden we de scholing, in afstemming met betrokken thema- of kennisinstituten, uit met een aantal thema's uit de aanpak. Voor nieuwe deelnemers maakt het deel uit van de scholing, voor reeds opgeleide Gezonde Kinderopvangcoaches willen we de intervisiedagen gebruiken om hen hierin mee te nemen.

Gezonde Kinderopvang is hét label voor structureel werken aan gezonde leefstijl in de kinderopvang

Activiteiten die passen bij de realisatie van deze doelstelling hangen nauw samen met de uitvoering van het communicatieplan en de middelen die we in deze context ontwikkelen.

In 2017 willen we met alle betrokken partijen en partners het samenwerkingsverband verder organiseren en een structuur uitwerken die recht doet aan de expertise van alle betrokkenen, rekening houdend met bestaande structuren zoals het LOT, die partijen actief betreft en zorgt voor uitwisseling van kennis en ervaringen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een coalitie Gezonde Kinderopvang.

Ook onderhouden we de contacten met stakeholders die niet zijn aangesloten bij het samenwerkingsverband en meer op afstand staan of incidenteel bij het onderwerp betrokken zijn. Een voorbeeld hiervan is het onderzoeksproject preschool@healthyweight.

Indicatie planning

		2017	2018	2019	2020
	Overstijgende activiteiten				
	Communicatie				
	jaarronde aandacht	x	x	x	x
	ontwikkeling / aanpassing materialen	x	x	x	x
	Ambassadeursnetwerk opzetten en inzetten	x	x	x	x
	Onderhoud www.gezondekinderopvang.nl	x	x	x	x
	Onderhoud digitale leeromgeving	x	x	x	x
	Procesbegeleiding				
	algemeen projectmanagement	x	x	x	x
	monitoring	x	x	x	x
	Uitwerking strategische doelstellingen	2017	2018	2019	2020
A	Structurele inbedding gezonde leefstijl in kinderopvang				
	opleiden Gezonde Kinderopvang coaches (t-de-t + intervisie)	x	x	x	x
	Ondersteuningsaanbod ontwikkelen en uitvoeren	x	x	x	x
	zorgen voor erkende interventies		x	x	x
B	Borgen kennis en vaardigheden gezonde leefstijl in opleiding				
	Opzetten werkgroep (pilot is optioneel via plusscenario)	x	x	x	x
	PEPP. pro	x	x		
C	Doorgaande lijn 0-12 jaar				
	Afstemming Gezonde School	x	x	x	x
	Doorontwikkeling Gezonde Kinderopvang				
	BSO-deel aanpak en scholing	x			
	gastouderversie aanpak		x		
	scholing uitbreiden met thema's aanpak			x	
D	Gezonde Kinderopvang als HET label				
	Overleg en samenwerking (NB deel hiervan valt onder 'Communicatie')	x	x	x	x

Begroting Gezonde Kinderopvang per jaar – indicatief

De inschatting is dat voor de implementatie en doorontwikkeling van Gezonde Kinderopvang jaarlijks tussen de €550.000 en €600.000 nodig is. Een deel van dit budget is voor overstijgende activiteiten die betrekking hebben op de realisatie van alle doelstellingen, zoals communicatie-inzet en het algemeen projectmanagement.

We verwachten dat een deel van de activiteiten die specifiek gericht zijn op de strategische doelstellingen jaarlijks nodig is, en dus elk jaar budget vragen. Een ander deel van de activiteiten kan binnen een jaar worden opgepakt en afgerond. Dit betreft vooral de activiteiten gericht op doorontwikkeling (bso, gastouders etc.).

		Materieel	Personeel*	totaal
	Overstijgende activiteiten			
	Communicatie	45.000	42.390	87.390
	Onderhoud www.gezondekinderopvang.nl	25.000	13.800	38.800
	Onderhoud digitale leeromgeving	21.500	21.395	42.893
	Algemeen projectmanagement (incl.deelname aan werkgroepen en beperkte monitoring)	8.500	63.980	72.481
	totaal	100.000	141.565	241.565
	Uitwerking strategische doelstellingen			
A	Structurele inbedding gezonde leefstijl in kinderopvang	83.500	129.396	212.896
	>> train-de-trainer en intervisie	71.000	68.896	
	>> incentive	0	0	
	>> extra ondersteuning	5.000	53.000	
	>> erkende interventies	7.500	7.500	
B	Borgen kennis en vaardigheden gezonde leefstijl in opleiding (inclusief 1x train-de-trainer voor docenten)	7.500	21.889	29.389
C	Doorgaande lijn 0-12 jaar **	30.000	53.745	83.745
D	Gezonde Kinderopvang als HET label	2.500	5.075	7.575
	totaal	123.500	209.116	332.616
	TOTAAL	223.500	351.669	575.169

* incl. 21% BTW VeiligheidNL

** jaarlijks ander onderdeel, bijvoorbeeld 2017 doorontwikkeling bso, 2018 focus op gastouders, 2019 uitbreiding scholing met andere thema's en in 2020 budget aanwenden voor afsluitend onderzoek

Bovenstaande begroting is gebaseerd op de uitwerking zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. Deze uitwerking heeft onze voorkeur omdat de kinderopvang hiermee met een flinke duw in de rug aan de slag kan. Ook tijdens de conferentie met bestuurders uit de kinderopvang (juni 2015) kwam naar voren dat het gratis beschikbaar stellen van de train-de-trainercursus de drempel om aan de slag te gaan verlaagt. Er zijn echter ook andere scenario's voor te stellen, afhankelijk van vooral de mate van ondersteuning en doorontwikkeling.

Referenties

Albers, The challenges of child care for very young infants. Radboud Universiteit Nijmegen, 22 juni 2010

Boere-Boonekamp MM, L'Hoir MP, Beltman M, Bruil J, Dijkstra N, Engelberts AC. Overgewicht en obesitas bij jonge kinderen: gedrag en opvattingen van ouders. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*. 2008; 152, 324-30.

Bornstein, DB et al. Accelerometer-derived physical activity levels of preschoolers: A meta-analysis. *J. Sci. Med. Sport* 2011; 14, 504-511

Dommelen van et al. Call for early prevention: Prevalende rates of overweight among Turkish and Moroccan children in the Netherlands. *Eur. J. Public Health*. 2015; 25, 828-833

Dyck van D et al. Associations between perceived neighbourhood environmental attributes and adults' sedentary behaviour: findings from the U.S.A., Australia and Belgium. *Soc. Sci. Med.* 2012; 74, 1375-1384

Goldfield GS et al. Physical activity promotion in the preschool years: A critical period in intervene. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2012; 9, 1326-1342

Groeneveld, et al, 2010

Gubbels, JS et al. Child-care use and the association with body mass index and overweight in children 7 months to 2 years of age. *International Journal of Obesity*. 2010a; 34, 1480-1486.

Gubbels JS et al. De invloed van het kinderdagverblijf op voeding en beweging. *Jeugd en Co Kennis*. 2010; 4, 15-23

Gubbels, JS et al. Child-care environment and dietary intake of 2- and 3-year-old children. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*. 2010b; 23, 97-101.

Gubbels JS et al. Physical activity opportunities and children's activity levels at childcare. *Journal of Environmental and Public Health*. 2012; article ID 326520, doi: 10.1155/2012/326520

Monasta L et al. Early-life determinants of overweight and obesity: a review of systematic reviews. *Obes.Rev.* 2010; 11, 695-708

Ocké MC, Rossum van CTM, Fransen HP, Buurma EJM, Boer de EJ, Brants HAM, Niekerk EM, Laan van der JD, Drijvers JJMM, Ghameshlou Z. *Dutch National Food Consumption Survey – Young Children 2005/2006*. Bilthoven. RIVM. 2008.

Runhaar J et al. Motor fitness in Dutch youth: Difference over a 26-year period (1980-2006). *J.Sci. Med. Sport*. 2010; 13, 323-328

Schönbeck Y, Talma H, Dommelen van P, Bakker B, Buitendijk SE, Hirasing RA, van Buuren S. (2011). Increase in prevalence of overweight in Dutch children and adolescents: a comparison of nationwide growth studies in 1980, 1997 and 2009. *PLoS One*. 2011;6(11):e27608.

Sims et al, 2006

Vermeer & Van IJzendoorn, 2006

Bijlagen

1 Beknopte toelichting op scholing en aanpak

Scholing Een Gezonde Start – gezond opvoeden in de kinderopvang

De scholing Een Gezonde Start is gericht op deskundigheidsbevordering van alle (aanstaande) medewerkers in de kinderopvang voor 0-4-jarigen gezonde leefstijl. De pedagogische basisdoelen uit de wet zijn het vertrekpunt van de scholing, evenals de interactievaardigheden. De interactievaardigheden vormen de basis om de gezondheid van kinderen in de kinderopvang te kunnen bevorderen. In de scholing leren de cursisten deze vaardigheden toe te passen op leefstijlthema's. De scholing bestaat uit een basismodule met daarnaast verdiepingsmodules die verder ingaan op de thema's voeding, beweging, gewicht, veilig gedrag/veilige omgeving. De basismodule omvat drie bijeenkomsten: één over een gezonde leefstijl (ook van de cursisten zelf), één over de interactie met kinderen rondom een gezonde leefstijl en één over de interactie met ouders rondom een gezonde leefstijl van hun kind(eren). Na afronding van de basismodule kunnen de verdiepende modules naar behoefte apart worden ingezet.

Bij de scholing hoort een train-de-trainercursus waarin landelijke hoofddocenten (i.c. de projectpartners), Gezonde Kinderopvangcoaches opleiden om binnen hun eigen organisatie, aan de hand van de scholing, (toekomstig) pedagogisch medewerkers of gastouders te scholen op het gebied van gezonde leefstijl.

Zie www.eengezondestart.nl

Aanpak Gezonde Kinderopvang

De aanpak Gezonde Kinderopvang is een praktische werkwijze. De aanpak ondersteunt kinderopvangorganisaties⁴ om op structurele en integrale wijze bij te dragen aan een goede gezondheid en een gezonde leefstijl. De aanpak sluit aan bij wensen en behoeften die leven binnen de organisatie en de directe omgeving en versterkt wat de kinderopvangorganisatie al doet. Kinderopvangorganisaties die werken met de aanpak kiezen één of meerdere gezondheidsthema's om mee aan de slag te gaan. Integraal werken betekent binnen het gekozen gezondheidsthema werken aan vier pijlers:

- **Beleid:** het opnemen van de aanpak en bijbehorende doelen, thema's en activiteiten in beleid zodat de aandacht voor gezondheid en gezonde leefstijl structureel geborgd wordt.
- **Ontwikkelen:** gericht op het vergroten van kennis, het aanleren van vaardigheden en het bevorderen van een positieve houding over gezondheid en een gezonde leefstijl bij kinderen en medewerkers.
- **Omgeving:** het zodanig inrichten van de fysieke en sociale omgeving dat het de gezondheid en gezonde leefstijl van kinderen en medewerkers bevordert.
- **Signaleren:** vroegtijdig signaleren van risicofactoren rond gezondheid en leefstijl bij kinderen.

⁴ Met kinderopvangorganisaties doelt de aanpak Gezonde Kinderopvang op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.

Deze vier pijlers zijn de basis van de aanpak. Binnen de aanpak zijn de volgende thema's uitgewerkt: voeding, bewegen, veiligheid, sociaal emotionele ontwikkeling, seksuele ontwikkeling, hygiëne, dagritme, mediawijsheid, groen en beschermen tegen de zon.

Met de komst van de aanpak Gezonde Kinderopvang wordt, in het verlengde van de Gezonde School aanpak, ingezet op een consistente, doorlopende lijn rondom gezondheid en een gezonde leefstijl in de voorschoolse en schoolse domeinen. Daarnaast wordt hiermee een concreet vervolg gegeven aan de ambities die verwoord staan in het Nationaal Programma Preventie 'Alles is Gezondheid...'.
Zie www.gezondekinderopvang.nl

2 Overzicht operationele doelstellingen

NB De resultaten voor Gezonde Kinderopvang worden nader aangescherpt vanuit pilot Gezonde Kinderopvang 2016. Onderstaande punten zijn hoofdlijnen waar we nu aan denken.

	Operationele doelstellingen	2017	2018	2019	2020
A	80 % van de kinderopvang locaties kent Gezonde Kinderopvang				80%
A	Per jaar laten 150 kinderopvangorganisaties een Gezonde Kinderopvangcoaches opleiden	150	150	150	150
A	In 2020 werken 1.500 kinderopvanglocaties met de aanpak Gezonde Kinderopvang	1.500	3.000	4.500	6.000
A	Voor elk thema van de aanpak en scholing is er minimaal 1 erkende interventie (goed beschreven) beschikbaar.	4	6	8	10
		2017	2018	2019	2020
B	Elk jaar laten 5 opleidingen 2 docenten trainen	5	10	15	20
B	Deze opleidingen nemen de aanpak en de scholing op in hun curriculum				20
B	(Werken met) Gezonde Kinderopvang maakt onderdeel uit van PEPP Pro				x
		2017	2018	2019	2020
C	De Aanpak en de scholing worden geschikt gemaakt voor de BSO.	x			
C	Op Gezondekinderopvang.nl en Gezondeschool.nl is duidelijk zichtbaar dat Gezonde School en Gezonde Kinderopvang een doorlopende lijn vormen voor het werken aan gezonde leefstijl	x	x	x	x
C	De Aanpak Gezonde Kinderopvang en de scholing een Gezonde Start passen 1 op 1 op elkaar qua thema's en setting.		x	x	
		2017	2018	2019	2020
D	Het merendeel van de publieke partijen op gebied van gezondheid in de kinderopvang communiceren via gezondekinderopvang.nl over gezondheid in de kinderopvang		x	x	x
D	Initiatieven rond gezondheid, incl. van GGD'en, JOGG in de kinderopvang zijn met Gezonde Kinderopvang afgestemd	x	x	x	x
D	De besluitvormingsstructuur over Gezonde Kinderopvang en het eigenaarschap van Gezonde Kinderopvang is helder en vastgelegd	x			

